

गण्डकी कृषि-मौसम सल्लाह बुलेटिन

Gandaki Agro-met Advisory Bulletin (GAAB)

भूमि व्यवस्था, कृषि, सहकारी तथा गरिबी निवारण मन्त्रालय, गण्डकी प्रदेशद्वारा नेपाल कृषि अनुसन्धान परिषद्,
जल तथा मौसम विज्ञान विभाग र ली-बर्ड सँगको प्राविधिक सहकार्यमा जारी

वर्ष-१, अङ्क-५	अवधि: १८-२४ कार्तिक, २०७९	मिति: १८ कार्तिक, २०७९
----------------	---------------------------	------------------------

गत हप्ता (११ कार्तिक देखि १७ कार्तिक, २०७९) को मौसमी सारांश:

<p>साप्ताहिक कूल वर्षा: कास्कीको लुम्लेमा रहेको मौसमी केन्द्रमा ५.५ मिमि वर्षा मापन भएको। साताका अधिकांश दिनहरू सफा नै रहेको।</p> <p>साप्ताहिक औसत तापक्रम: गत हप्ता कास्कीको लुम्ले मौसमी केन्द्रमा सबैभन्दा कम तापक्रम (१०.०-११.२ डिग्री सेल्सियस) मापन भएको र नवलपरासी (वर्दघाट सुस्ता पूर्व) को दुम्कौलिमा अधिकतम तापक्रम (३१.२-३३.८ डिग्री सेल्सियस) मापन भएको।</p>
--

आगामी हप्ता (१८-२४ कार्तिक, २०७९) को मौसमी परिदृश्य:

<p>मौसमी अवस्थाको सारांश: साताको शुरु र अन्त्यमा आंशिक बदली र मध्यमा आंशिक देखि सामान्य बदली रही एक दुई स्थानमा हल्का वर्षा/हिमपातको सम्भावना रहेको र अधिकतम र न्यूनतम तापक्रममा गिरावट हुने सम्भावना छ।</p>							
भौगोलिक क्षेत्र	प्रतिनिधित्व गर्ने क्षेत्र	वर्षा/ हिमपात	अधिकतम तापक्रम	न्यूनतम तापक्रम	बदली हुने सम्भावित अवस्था	महत्वपूर्ण मौसम (मेघगर्जन, असिना, कुहिरो)	कैफियत (मौसम प्रणाली)
हिमाल/ उच्चपहाड	मनाङ, मुस्ताङ, म्याग्दी (अन्नपूर्ण, धौलागिरी र रघुगंगा गा.पा. को उत्तरी भेग), लमजुङ (दुधपोखरी, दोर्दी, मर्स्याङ्दी, क्वोलोसोथार गा.पा.का उत्तरी भेग), गोरखा (बारपाक सुलिकोट, चुमनुव्री, धार्चे, अजिरकोट गा.पा.का उत्तरी भेग), बागलुङ (ढोरपाटन, निसीखोला, ताराखोला, तमानखोला गा.पा. का उत्तरी भेग)	हल्का हिमपात/ वर्षा	हल्का घट्ने	हल्का घट्ने	साताको शुरु र अन्त्यमा आंशिक बदली र मध्यमा आंशिक देखि सामान्य बदली रहने।	नहुने	साताको मध्यमा एक दुई स्थानमा हल्का वर्षा/हिमपातको सम्भावना रहेको छ।
पहाड	गोरखा, लमजुङ, म्याग्दी, बागलुङ, पर्वत, कास्की, स्याङ्जा र तनहुँ	हल्का वर्षा	हल्का घट्ने	हल्का घट्ने	साताको शुरु र अन्त्यमा आंशिक बदली र मध्यमा आंशिक देखि सामान्य बदली रहने।	नहुने	साताको मध्यमा एक दुई स्थानमा हल्का वर्षाको सम्भावना रहेको छ।
तराई	नवलपरासी (वर्दघाट सुस्ता	हल्का	हल्का घट्ने	हल्का	साताको शुरु	नहुने	साताको

गण्डकी कृषि-मौसम सल्लाह बुलेटिन

Gandaki Agro-met Advisory Bulletin (GAAB)

पूर्व), तनहुँ र स्याङ्जाको दक्षिणी क्षेत्र/कालीगण्डकी आसपास	वर्षा		घट्ने	र अन्त्यमा आंशिक बदली र मध्यमा आंशिक देखि सामान्य बदली रहने।	मध्यमा एक दुई स्थानमा हल्का वर्षाको सम्भावना रहेको छ।
---	-------	--	-------	--	---

कृषि सारांश:

- आगामी हप्ताको मध्यतिर एक दुई स्थानमा हल्का वर्षाको सम्भावना भएकाले मौसमको ख्याल गरेर मात्र धान बाली काट्ने व्यवस्था मिलाउनुहोस्।
- सुन्तलाजात फलफूलमा फल कुहाउने औँसाको प्रकोप देखा पर्न थालेकाले बगैँचामा झरेका फलहरू तुरुन्तै संकलन गरी नष्ट गर्नुहोस्।
- आलु रोप्ने समय भएकाले राम्रोसँग टुसाएका गुणस्तरीय बीउ आलु ढुसीनाशक विषादीले उपचार गरी रोप्नुहोस्।
- जाडो सुरु भएसँगै बाहिरी तापक्रम घट्दै गइरहेको हुँदा पशुवस्तुको खोर/गोठ न्यानो राख्नुहोस्। भर्खर जन्मेका र साना बाच्छाबाच्छी/पाडापाडी/पाठापाठीहरूलाई विशेष ध्यान दिनुहोस्।
- भैँसीको प्रजनन हुने मौसम भएको र धेरै भैँसीहरूमा मन्द ऋतुकाल (Silent Heat) हुनसक्ने भएकोले ऋतुकालका लक्षणहरू राम्ररी विचार गरी उपयुक्त समयमा गर्भाधान गराउनुहोस्।
- कास्की र स्याङ्जा जिल्लामा बंगुरको संक्रामक रोग अफ्रिकन स्वाईन फिभर देखापरेकोले उक्त रोगको रोकथामको लागि बंगुरपालक कृषकले आफ्नो फार्ममा जैविक सुरक्षाका उपायहरू प्रभावकारी रूपमा अवलम्बन गर्नुहोस्।

कृषि सल्लाह:

- धानको बीउ छनौट गर्दा एकनासले पाकेका, रोग किराको संक्रमण नभएका, पुष्ट बाला संकलन गरी राम्रोसँग घाममा सुकाएर भण्डारण गर्नुहोस्। धानबालीमा घाँटी मरुवा (नेकब्लाष्ट) रोगको प्रकोप देखिएमा उक्त बालीलाई अर्को वर्ष बीउको रूपमा प्रयोग नगर्नुहोस्।
- मध्य पहाड तथा उच्च पहाडमा गहुँ छर्ने समय आएकोले उक्त क्षेत्रका लागि सिफारिस जातहरू डाँफे, भेरीगंगा, पासाडल्हामु, धौलागिरी, स्वर्गद्वारी, खुमल शक्ति, डब्लु के. १२०४ आदि र ९०० मिटर भन्दा तलको भू-भाग, नदीको छेउछाउ र टार क्षेत्रमा आदित्य, बाणगंगा, विजय, तिलोत्तमा, बोलोग २०२०, गौतम, च्याखुरा, जिङ्ग गहुँ १ आदि जातको गुणस्तरीय बीउ प्रति रोपनी ६ के.जी. का दरले प्रबन्ध गर्नुहोस्।
- धान काटेपछि खेतमा छाडेको पराल र भुस जलाउदा अर्गानिक कार्बन, आवश्यक पोषण तत्वहरूको नोक्सान हुने तथा वातावरणमा प्रतिकूल प्रभाव पर्ने भएकाले उक्त प्रयोगलाई निरुत्साहित गर्नुहोस्। उक्त प्रयोगको साटो बालीका अवशेषहरूलाई जोतेर खेतमा मिलाउनुहोस्।
- गहुँबालीमा सिन्दुरे रोगको प्रकोप बढी देखिने क्षेत्रमा सिन्दुरे रोग अवरोधक जातहरू जस्तै धौलागिरी, स्वर्गद्वारी, मुनाल, च्याखुरा आदि पहाडी क्षेत्रमा र विजय, तिलोत्तमा, बाणगंगा आदि तल्लो भूभागमा (तराई र भित्री मधेशमा) प्रयोग गर्नुहोस्।
- पहाड तथा तराईमा तोरी छर्ने समय भएकोले तोरी छर्नु पूर्व नाइट्रोजन, फस्फोरस र पोट्यास (६०:४०:२० के.जी. प्रतिहेक्टर) सँगै सल्फर २५ के.जी. प्रति हेक्टरको दरले प्रयोग गर्नुहोस्।

गण्डकी कृषि-मौसम सल्लाह बुलेटिन Gandaki Agro-met Advisory Bulletin (GAAB)

- गहुँवालीमा कालोपोके रोगको प्रकोप हुने क्षेत्रहरूमा गहुँ छर्नु पूर्व बीउलाई कार्बोक्सिन ३७.५% + थिराम ३७.५% डि.एस. (भाइटाभेक्स) २ ग्राम प्रति किलो बीउका दरले उपचार गरेर मात्र छर्ने व्यवस्था मिलाउनुहोस्।
- भिन्ट्याईसकेको आलुमा जोताहा पुतलीको नोक्सानी नियन्त्रण गर्नको लागि बोझोको गानोको धुलो २ ग्राम प्रति केजी का दरले मिसाउनुहोस् वा तितेपातीका टुक्रा आलुको तहमाथि राख्नुहोस्। बीउ आलुको हकमा मालाथियन ५०% ई.सी. २ एम.एल. प्रति लिटर पानीका दरले मिसाई छर्नुहोस्।
- तराई, भित्री मधेश तथा मध्यपहाडमा खुमल उपहार, खुमल उज्जवल, डेजिरे, जनकदेव, एम. एस ४२.३ आदि मध्ये उपलब्ध जातहरूको राम्रोसँग टुसाएका गुणस्तरीय बीउ आलु ७५-१०० केजी प्रति रोपनीका दरले लगाउनुहोस्।
- आलु लगाउँदा सकेसम्म मझौला खालका, स्थानीय कुखुराको अण्डा आकारका (२५-५० ग्राम तौल भएका) सिङ्गो बीउ आलु रोप्नुहोस्। खायन आलु उत्पादनको लागि बीउ आलु ठूलो भई काट्नुपर्ने भएमा कम्तीमा २ वटा टुसा (आँखा) पर्ने गरी आलु ठाडो पारी काट्नुहोस्। रोप्ने बेला काटेर सोझै रोप्दा काटेको ठाउँबाट रोग कीराको संक्रमण हुनसक्ने र माटोमा अत्याधिक चिस्यान भएमा कुहिने सम्भावना भएकाले रोप्नुभन्दा २/३ दिन अगाडी काटेर कार्बेन्डाजिम २ ग्राम प्रति लिटर पानीको झोलामा ५ मिनेट डुवाएर उपचार गरी हावा खेल्ने उज्यालो कोठामा फिँजाएर राख्नुहोस्।
- गोलभेंडामा ब्याक्टेरियल विल्ट (ओईलाउने रोग) को समस्या देखिएमा रोगी बोटहरू हटाउने, कपर अक्सिक्लोराईड १.५ ग्राम प्रति लिटर पानीका दरले माटो भिज्नेगरी बिरुवाको फेदमा हाल्नुहोस्।
- गोलभेंडामा टुटा कीराको समस्या देखिएमा पहेंलो चिप्कने पासो र ओटा-टी ड्र्यापको प्रयोग गरी अनुगमन गर्नुहोस्। प्रकोप बढी देखिएमा क्लोरान्ट्रानिलिप्रोल १८.५% एस.सी. १ एम.एल. प्रति ३ लिटर पानीका दरले मिसाई वा स्पिनोस्याड ४५% एस.सी. १ एम.एल. प्रति ३ लिटर पानीका दरले मिसाई बोट भिज्ने गरी १२-१५ दिनको फरकमा २-३ पटकसम्म छर्नुहोस्।
- गोलभेंडामा डढुवा रोग देखिएमा रोगी पात र हाँगा हटाई हावा खेल्ने वातावरण बनाउने, उचित सापेक्षित आर्द्रता कायम गर्नको लागि थोपा सिँचाईको प्रयोग गर्ने र डाइमेटोमर्फ विषादी १.५ देखि २ ग्राम प्रतिलिटर पानीका दरले मिसाई बोट भिज्ने गरी छर्ने व्यवस्था मिलाउनुहोस्।
- मध्यपहाड र तराईमा प्याजको नर्सरी राख्ने उपयुक्त समय भएकाले रेड क्रियोल, नासिक रेड, एन-५३ तथा अन्य सूचिकृत वर्णशंकर जातको नर्सरी राख्नुहोस्।
- केही जिल्लाहरूमा सुन्तलाजात फलफूलमा फल कुहाउने औँसाको प्रकोप देखा पर्न थालेकाले बगैँचामा झरेका फलहरू तुरुन्तै संकलन गरी प्लाष्टिकको झोलामा हावा नछिर्ने गरेर बन्द गरी नष्ट गर्नुहोस् वा गहिरो खाल्डो खनेर गाड्नुहोस्।
- अलैंचीको फल टिपिसकेपछि बाली अवशेष लगायत पुरानो सरा हटाउनुहोस् र गानो कुहिने रोगको प्रकोप व्यवस्थापनको लागि कार्बेन्डाजिम ५० डब्लु.पी. २ ग्राम प्रतिलिटर पानीका दरले मिसाई बोटको फेद भिज्ने गरी ड्रेन्चिङ गर्नुहोस्।
- जाडो सुरु भए सँगै बाहिरी तापक्रम घट्दै गइरहेको हुँदा पशुवस्तुहरूमा रुघाखोकी लाग्ने, ज्वरो आउने, श्वास प्रश्वास सम्बन्धी रोग लाग्ने सम्भावना भएकोले पशुवस्तुको खोर/गोठ न्यानो राख्नुहोस्। भर्खर जन्मेका र साना बाच्छाबाच्छी/पाडापाडी/पाठापाठीमा निमोनिया र छेर्ने समस्याका साथै कक्सिडियोसिसको समस्या देखिने हुँदा विशेष ध्यान दिनुहोस्। खोर-गोठका खुला भागमा हावाको आवत जावत हुने गरी जुटका बोराहरू टाँगेर न्यानो बनाउनुहोस्।

गण्डकी कृषि-मौसम सल्लाह बुलेटिन Gandaki Agro-met Advisory Bulletin (GAAB)

- यो मौसम भैंसीको प्रजनन हुने मौसम हो। भैंसीहरू ऋतुकालमा (Estrus) आएको लक्षणहरू राम्ररी विचार गर्नुहोस्। प्रायजसो भैंसीहरूले ऋतुकालमा आएको स्पष्ट लक्षण नदेखाउन सक्छन् अर्थात मन्द ऋतुकालमा (Silent Heat) हुन सक्छन्। ऋतुकालको लक्षण देखाउन सुरु गरेको १२ घण्टामा प्राकृतिक गर्भाधान वा १२ देखि १८ घण्टाको अवधिमा कृत्रिम गर्भाधान गराउनुहोस्।
- कुखुरामा कक्सिडियोसिस, सि.आर.डि., एसाइटिस जस्ता रोगहरू देखिन सक्ने भएकोले खोरमा आवश्यक तापक्रमका साथै भेन्टिलेसनको व्यवस्था मिलाउनुहोस्। चिसोपन बढ्दै गएकोले बिजुलीबत्ती, भुकारी तथा अन्य ताप यन्त्रहरूको प्रयोग गरी खोरमा उपयुक्त तापक्रम कायम राख्न विशेष ध्यान दिनुहोस्।
- कास्की र स्याङ्जा जिल्लामा बंगुरको संक्रामक रोग अफ्रिकन स्वाइन फिभर देखा परेकोले उच्च सतर्कता अपनाउनुहोस्। उक्त रोगको संक्रमण दर तथा मृत्युदर उच्च रहेको, रोग नियन्त्रणका लागि खोप नभएको रोग लागेपछि प्रभावकारी उपचार समेत नुहने हुँदा आफ्नो फार्ममा उक्त रोग सर्न नदिनका लागि जैविक सुरक्षाका उपायहरू जस्तै रोग संक्रमित पाठापाठी, वयस्क बंगुर, व्यक्ति, सवारी साधन, औजार उपकरण आदिलाई प्रवेश निषेध गर्नुहोस्। फार्ममा प्रवेश गर्नुपूर्व १ लिटर पानीमा १० ग्राम भिरकोन हाली तयार गरिएको झोलले राम्रोसँग स्प्रे गरेर प्रवेश गर्नुहोस्। फार्मभित्र कुनै बंगुर बिरामी भएमा त्यसलाई तत्कालै बथानबाट अलग राख्ने, खोर र खोरको वरिपरी १ लिटर सोडियम हाईपोक्लोराइड ३० लिटर पानीमा वा १ लिटर पानीमा १० ग्राम भिरकोन हाली तयार गरिएको झोलले स्प्रे गर्नुहोस्। बंगुरको शरिरमा रातो धब्बा देखिने, उच्च ज्वरो आउने, दानापानी नखाने, बान्ता गर्ने जस्ता लक्षण देखा परेमा तत्काल नजिकको पशुसेवा शाखा वा प्राविधिकलाई सम्पर्क गर्नुहोस्।
- माछा पोखरीको पानीको तापक्रम घट्न सुरु गरे सँगै माछालाई दैनिकरूपमा दिइदै आएको दानाको परिमाण पनि क्रमशः घटाउनु पर्ने हुनसक्छ। त्यसैले पानीको तापक्रमको अवस्थामा विशेष ध्यान दिनुहोस्। माछालाई दाना दिँदा घाम लागेको समयमा मात्र दिने गर्नुहोस्।
- माछालाई तनाव (Stress) रहित राख्न समय समयमा पानी फेर्नुहोस् र पोखरीमा अक्सिजनको पर्याप्त मात्रा कायम राख्न विहान ४-६ बजेसम्म वायुयन्त्र (Aerator) को प्रयोग गर्नुहोस्।
- मध्य पहाड र तराईमा हिउँदे घाँसहरू जस्तै जै, बर्सिम, भेच, केराउ, टियोसेन्ट (मकै चरी), बाजरा आदि लगाउनुहोस्। उच्च पहाडी र हिमाली भेगमा क्लोभर, राईघाँस, कोते आदि लगाउनुहोस्।
- हिउँदे घाँसको लागि जग्गाको अन्तिम तयारीको बेलामा कम्पोष्ट मल १५ डोको, डी.ए.पी. ५ केजी, युरिया ३ केजी र म्युरेट अफ पोटास २ केजी प्रति रोपनीका दरले माटोमा मिलाउनु उपयुक्त हुन्छ।
- जै घाँसको बीउ प्रति रोपनी ४ केजीका दरले छर्नुहोस्। जै छर्दा उपलब्ध भएसम्म अमृतधारा र नभएमा नेत्र, कामधेनु, गणेश, पार्वती आदि जातको बीउ छर्नुहोस्। जै घाँस सँगै प्रति रोपनी १ केजी केराउ वा भेच मिसाएर छर्दा घाँसको उत्पादन र गुणस्तरमा वृद्धि हुन्छ।
- बर्सिम घाँस छर्दा प्रति रोपनी १-१.२५ केजीका दरले राईजोवियमले उपचार गरेको बीउ छर्नुहोस्।

गण्डकी कृषि-मौसम सल्लाह बुलेटिन

Gandaki Agro-met Advisory Bulletin (GAAB)

विशेषज्ञ समूहः

क्र.सं.	नाम थर	पद/कार्यक्षेत्र	कार्यालय
१	शम्भु राज पाण्डे	वरिष्ठ पशु विकास अधिकृत	भेटेरिनरी अस्पताल तथा पशुसेवा विज्ञ केन्द्र, कास्की
२	मिन कुमार अर्याल	सि.डि.मे.	जल तथा मौसम विज्ञान कार्यालय, पोखरा
३	ज्योति क्षेत्री	कृषि अर्थ विज्ञ	भूमि व्यवस्था, कृषि, सहकारी तथा गरिबी निवारण मन्त्रालय, गण्डकी प्रदेश
४	रमेश आचार्य	बाली विज्ञ	कृषि अनुसन्धान निर्देशनालय, लुम्ले
५	सरोज अधिकारी	बागवानी विज्ञ	बागवानी अनुसन्धान केन्द्र, मालेपाटन, पोखरा
६	लोकनाथ अर्याल	कीट विज्ञ	बागवानी अनुसन्धान केन्द्र, मालेपाटन, पोखरा
७	डा. श्रीप्रसाद न्यौपाने	बाली प्रजनक	ली-वर्ड, पोखरा
८	नारायण प्रसाद पाठक	कृषि अर्थ विज्ञ	भूमि व्यवस्था, कृषि, सहकारी तथा गरिबी निवारण मन्त्रालय, गण्डकी प्रदेश
९	सिर्जना थापा	बागवानी विकास अधिकृत	भूमि व्यवस्था, कृषि, सहकारी तथा गरिबी निवारण मन्त्रालय, गण्डकी प्रदेश